

V svojem prispevku *Prijatelj in Tavčar* se je Marija Boršnik spomnila Prijateljevih predavanj in ekskurzij s študenti, potem pa se je ustavila ob njegovem uredniškem delu za Tavčarjeve zbrane spise, ki nikoli niso v celoti izšli, ker je prišlo do nesporazuma med založnico in urednikom, ki ni mogel urejati Tavčarjevih del po kronološkem vrstnem redu in jim napisati takih spremnih besed, kakršne si je zamislil. Ugotovila je, da je Prijatelj skoraj vzorno rešil problem razvrščanja Tavčarjevega gradiva, pri tem pa ob koncu že več govorila o Tavčarju kot o Prijatelju. Njen spominski prispevek je tako med vsemi najbolj oseben.

Dušan Moravec je avtor zadnje študije — *Prijateljeva dramaturgija in teatrologija*. V njej je opozoril, da je Prijatelj že kot študent prevajal Čehova; ob tem pa tudi na to, da bi se Ljubljana takrat lahko uvrstila med prva mesta, kjer so uprizorili Čehova, a se to žal ni zgodilo. Opozoril je tudi na druge Prijateljjeve prevode in ob tem ugotovil, kako obsežno in vsestransko je bilo njegovo prevajalsko delo. Ko je omenil njegov esej *Slovensko gledališče* iz leta 1918, je zapisal, da je to v nekaj stavkih strnjena zgodovina slovenskega gledališča.

Alenka Logar-Pleško
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Prikaz slovenskih učbenikov za začetni bralni pouk

Ivan Andoljšek: *Naš začetni bralni pouk in učbeniki zanj*. I. 1551—1869. 2. predelana izdaja. DDU Univerzum, Ljubljana, 1978, 358 str. — III. 1918—1945. DDU Univerzum, Ljubljana, 1978, 238 str.

Še nedolgo tega smo poročali o prvem in drugem delu Andoljškovih knjig, zato smo veseli, da zdaj lahko poročamo o novi izdaji prve in o izidu tretje, sklepne knjige, ki sta prišli na svetlo istočasno. Takoj moramo povedati, da sta obe knjigi natisnjeni z normalnim tiskom in da so podobne — kot že v drugi knjigi — zdaj v obeh knjigah razvrščene med besedilom, kar je v vseh pogledih bolje kot prej v prvi knjigi, ko so bile na koncu. Tisk prve knjige v tej predelani izdaji je mnogo lepši kot v tretji knjigi po novi fototehnikni. Knjigi sta tudi na zunaj lepo opremljeni s podobo Primoža Trubarja in beročega partizana. Opremil ju je Ive Šubic.

O vsebinski strani prve knjige moremo le ponoviti oznako in priznanje avtorju v poročilu v JiS XXII, str. 272 z dodatkom, da je I. Andoljšek knjigo tehtno predelal z novimi dognanji, kar velja tudi za popravljene podatke v seznamu pisateljev učbenikov na koncu dela. Novost pa je tretji zvezek, ki obravnava najnovejšo dobo — v stari Jugoslaviji in med tujo zasedbo.

Pisatelj nam v uvodnih mislih »izda« čas svojih naporov za pričujoče delo — osem dolgih let. Že navedena množica imen ljudi, ki so mu dali podatke za to dobo, kakor tudi ogromna bibliografija dokazuje, kako obsežno delo je opravil. Tudi tretja knjiga je zgrajena po zgledu prvih dveh, le z večjim poudarkom na bibliografiji, ker je za to obdobje še ni. Kako učbeniki tudi v najnovejšem času izgledajo, potrjuje naš pisatelj, ki ni mogel najti vseh ponatisov. Zato je še tem večja njegova zasluga, da je zbral toliko težko dostopnega gradiva, virov in slovstva o sestavljavcih učbenikov (str. 210—228), saj so njegovi članki o mnogih le-teh kar majhne monografije, tehtno dopolnilo k SBL.

Sestava tretje knjige pa se po svojem značaju vendarle razlikuje od prvih dveh, saj obravnava prvi del učbenike v bivši Jugoslaviji, drugi v zamejstvu in tretji »pod okupacijo«. Veliko truda in iskanja so veljali pisatelja že splošni uvodi v posamezna razdobja, npr. v prvem delu o prekmurškem šolstvu z vsem madžarskim političnim in šolskim ozadjem. Ker dravske banovine pred januarjem 1929 ni bilo, bi moral biti naslov tega III. dela drugačen, npr. »v jugoslovanski Sloveniji«. — Posebno dragocen je drugi del knjige: Učbeniki v zamejstvu (tako v kazalu, v besedilu pa ima tudi ta del naslov: B. Učbeniki pod okupacijo — enako kot tretji del C, str. 142 sl.), kjer je zbrano in pregledno urejeno glede izvira in značaja gradivo iz Julijske krajine (str. 99—135) ter s Koroškega (str. 135—141). Tu pogrešamo še poglavje Na Madžarskem z opisom obeh učbenikov, ki sta na str. 47—49 in 94—98.

V tretjem delu knjige Učbeniki pod okupacijo (142—191) seznanja A. najprej z razvojem in značajem šolstva na zasedenem slovenskem ozemlju, pri čemer največ govoni o šolstvu v Prekmurju, kar je prav, ker so te razmere zunaj te pokrajine malo znane. Posebno poglavje je namenjeno šolstvu na osvobojenem slovenskem ozemlju — sicer obsežno, a raztreseno gradivo zanj je tu pregledno podano. V tretjem poglavju prikazuje pisatelj učbenike v

okupatorjevih šolah, v četrtem pa učbenike v partizanskih šolah in tečajih (164—191). Zadnje poglavje je tudi najbogateje ilustrirano.

Hitri seznanitvi z obravnavanim gradivom v knjigi je pisatelj namenil Povzetek (192—209), razdeljen na ustrezna poglavja. Eno stran je namenil kratkemu pregledu literature o metodiki bralnega pouka, sle-

dijo pa Sestavljavci učbenikov (211—228), opombe ter še zelo koristni pregled učbenikov po sestavljavcih.

Andoljškovke knjige bi morala imeti knjižnica vsake šole vseh vrst, šolniki pa bi jih morali vsaj bežno pokazati učencem kot pomembno ponazorilo naše kulturne zgodovine.

Wilko Novak
Ljubljana

Zapiski

Na rob šolskim glasilom

Že ob bežnem pregledovanju šolskih listov* je mogoče ugotoviti, da imajo med bibliografskimi podatki le redka glasila naveden letnik izhajanja. Mentorji šolskih listov so običajno slavisti in ti tako pomembnega podatka le ne bi smeli zanemariti. Letnik postane namreč vsestransko pomemben člen, čim začnemo glasilo brati z določenim namenom. Je njegov rojstni list, manjkajoči podatek pa najboljša pot k dezinformaciji in k napačnemu vrednotenju lista.

Iz velike števila šolskih glasil je razviden njihov koncept, novinarski ali literarni značaj lista, razporeditev po rubrikah, vsebinska zaokroženost in likovno-tehnična ustreznost. Osnovni minimum grafične ustreznosti je dosegljiv v vsakih okoliščinah, torej tudi na tistih šolah, ki si ne morejo privoščiti tiska ali preslikave besedila. Vendar je precejšnje število glasil, ki so po tehnični plati revna, celo neberljiva. Nekateri šolski listi pa so se spremenili v golo sporočanje o šolskih in obšolskih dejavnostih na način, kakršen je značilen za zapisnike. Ker je list zrcalo šole, je prav, da poroča o njenem delu, vendar mora mentor najti ustrezno razmerje med številom formalnih poročil in feljtonsko ali reportažno zasnovanih sporočil o dogajanju na šoli in v krajevni skupnosti. Ob glasilih, v katerih zavzemajo pretežni del zapisniška poročila, pa nehote pomislimo, ali ne izhajajo samo zato, da so predstavljena kot del šolske dejavnosti.

Tako kot se nekatera glasila hranijo s poročili, se druga s šolskimi ali kakimi dru-

gimi nalogami. Kazalo bi se vprašati, koliko sestavkov objaviti na isto temo in kdaj se odločiti za razredna glasila (ta imajo nedvomno nekatere prednosti). Prav bi bilo, da bi bile tudi v šolskih listinah novinarske zvrsti čimbolj čiste (novica, poročilo, intervju...) in da razna poročila ne bi zasenčila osebne izpovedi. Mentor naj bi se z uredniškim odborom pomenil tudi o pesmih, da glasila ne bi prinašala tako okornih verzifikacij. Še vedno se v njih najdejo plagiat — na primer Pavčkove pesmi — ob vseh navedenih mentorjih in članih uredniškega odbora! Isto velja za likovne prispevke in za šale.

Iz glasil je razvidno, da imajo ponekod učenci zelo reven besedni zaklad, da so besedila stilno povsem nevrtna ali pa označena v takem smislu, da postajajo utrujajoča (drobna ptička, mila pesmica, posijalo je rumeno sonce).

Po šolah izide vedno več tematskih števil. Posvečene so različnim obletnicam ali sprotnim dogodkom ipd. Zanje velja, da morajo biti urejene enako skrbno kot netematske številke. Veliko listov je to šolsko leto posvečenih stoletnici Zupančičevega rojstva. Kar zadeva kulturno stran šolskega, obšolskega in zunajšolskega življenja, je v glasilih le malo odzivov na knjige in na razne kulturne dogodke. Navadno pišejo učenci le o svoji »najljubši« knjigi ali pa o prvem srečanju s knjigo. Ni pa zaslediti njihovih recenzij, kar ka-

* Novembra je bila v Ljubljani jubilejna, deseta razstava šolskih glasil in srečanje pionirjev pisnikov.